

رگه‌های شخصیتی، نظم‌جویی هیجانی، کنش‌های اجرایی و رفتارهای پرخطر در نوجوانان: یک مطالعه تحلیل مسیر

Personality Traits, Emotional Regulation, Executive Functions, and Risky Behaviors in Adolescents: A Path Analysis Study

Azam Zoodkhizi PhD. Candidate Islamic Azad University, Karaj Branch	Nahid Havasi Somar, PhD. Islamic Azad University, Karaj Branch	ناهید هواسی سومار * استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج	اعظم زودخیزی دانشجوی دکتری روان‌شناسی، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج
Marjan Hosseinzadeh Taghvaei, PhD. Islamic Azad University, Karaj Branch	Alireza Poursaeed, PhD. Islamic Azad University, Ilam Branch	علیرضا پورسعید استاد، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ایلام	مرجان حسینزاده تقوایی استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج
Masoumeh Zhian Bagheri, PhD. Islamic Azad University, Karaj Branch	معصومه ژیان باقری استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج		

چکیده

این پژوهش با هدف تدوین مدل ساختاری پیش‌بینی رفتارهای پرخطر بر اساس رگه‌های شخصیتی با واسطه‌ای نظم‌جویی هیجانی و کنش‌های اجرایی در نوجوانان، انجام شد. این بررسی با روی آورد کمی و از نوع همبستگی در نمونه آماری ۴۰۰ نفر دانش‌آموز دختر شهر تهران بود که به شیوه نمونه‌برداری در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های رفتارهای پرخطر محمدخانی (۲۰۰۷)، رگه‌های شخصیتی (مککری و کاستا، ۱۹۸۵)، خودنظم‌جویی هیجان (گروس و جان، ۲۰۰۳) و کنش‌های اجرایی (داوسون و گورا، ۲۰۱۲) پاسخ دادند. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مسیر استفاده شد. یافته‌ها نشان‌داد رفتارهای پرخطر با نظم‌جویی هیجانی، کنش‌های اجرایی و رگه‌های شخصیتی به‌جز روان‌آزردگی، رابطه منفی و با روان‌آزردگی رابطه مثبت دارد. همچنین براساس نتایج تحلیل مسیر، نقش واسطه‌ای نظم‌جویی هیجانی و کنش‌های اجرایی در رابطه رگه‌های شخصیتی و رفتارهای پرخطر معنادار بود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نظم‌جویی هیجانی و کنش‌های اجرایی به‌عنوان دو متغیر واسطه‌ای مهم، نقش اساسی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر دارند و از طریق این دو متغیر، اثر روان‌آزردگی بر رفتارهای پرخطر، کاهش و اثر سایر رگه‌های شخصیتی بر رفتارهای پرخطر، افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: رفتارهای پرخطر، رگه‌های شخصیتی، کنش‌های اجرایی، نظم‌جویی هیجانی

Abstract

This study was conducted with the aim of developing a structural model for predicting high-risk behaviors based on personality traits, mediated by emotion regulation and executive functions, in adolescents. This quantitative, correlational investigation utilized a statistical sample of 400 female high school students from Tehran, selected via convenience sampling. Participants completed the following questionnaires: Mohammadkhani's High-Risk Behaviors Questionnaire (2007), Personality Traits Questionnaire (McCrae & Costa, 1985), Emotion Regulation Questionnaire (Gross & John, 2003), and Executive Functions Questionnaire (Dawson & Guare, 2012). Path analysis was employed for data analysis. The findings revealed that high-risk behaviors had a negative relationship with emotion regulation, executive functions, and all personality traits except neuroticism, with which a positive relationship was observed. Furthermore, path analysis results indicated that the mediating role of emotion regulation and executive functions in the relationship between personality traits and high-risk behaviors was significant. Therefore, it can be concluded that emotion regulation and executive functions, as two significant mediators, play an essential role in predicting high-risk behaviors. Through these mediating variables, the effect of neuroticism on increasing high-risk behaviors is reduced, while the effect of other personality traits on decreasing high-risk behaviors is enhanced.

Keywords: risky behaviors, personality traits, executive functions, emotional regulation

received: 06 September 2024

accepted: 29 February 2024

دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۱۶

پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۰

*Contact information: nahid.hovasi@kiauo.ac.ir

این مقاله برگرفته از رساله دکتری روان‌شناسی نویسنده اول است.

مقدمه

نوجوانی دوره پویا و حساسی از زندگی هر فرد محسوب می‌شود که در آن پایه‌های اصلی شخصیت شکل می‌گیرد (کرنیا و دیگران، ۲۰۲۵). در این مرحله تحولی، افراد ممکن است با چالش‌های متعددی در حوزه‌های رفتاری، شناختی، هیجانی و روان‌شناختی مواجه شوند (هونگ و دیگران، ۲۰۲۵) که تأثیر منفی بر عملکرد تحصیلی، روابط اجتماعی و سلامت کلی آنان بر جای می‌گذارد (شروپفر و دیگران، ۲۰۲۵). یکی از نگرانی‌های جدی در این زمینه، گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر^۱ است (سزار و دیگران، ۲۰۲۵). این رفتارها به اقداماتی اطلاق می‌شود که آگاهانه یا ناآگاهانه فرد را در معرض پیامدهای منفی جسمانی، روانی یا اجتماعی قرار می‌دهد (گائو و فانگ، ۲۰۲۵). از شایع‌ترین این رفتارها می‌توان به مصرف سیگار، الکل، مواد مخدر، رفتارهای جنسی ناامن، قمار و فرار از مدرسه اشاره کرد (افراطی، ۲۰۲۵).

آمارها حاکی از افزایش نگران‌کننده این رفتارها در سطح جهانی است. برای مثال، ۱٫۱ میلیارد نفر از افراد بالای ۱۵ سال سیگار (اکوراره، ۲۰۲۳) و ۲۴٪ قلیان استفاده می‌کنند (جانوسک و دیگران، ۲۰۲۳). همچنین، رفتارهای جنسی پرخطر با شیوع ۱۰٪، خطر ابتلا به بیماری‌هایی مانند ایدز را افزایش می‌دهد (وندیمگن و برکسا، ۲۰۲۰). مصرف الکل نیز در ۱۶٪ از نوجوانان گزارش شده و با عوارضی مانند بیماری‌های مزمن و تصادفات مرتبط است (راکانیر و دیگران، ۲۰۲۳). در ایران، مصرف قلیان و روابط جنسی خارج از چارچوب از جمله شایع‌ترین رفتارهای پرخطر هستند (تبریزی و دیگران، ۲۰۲۲) و الکل، تریاک و حشیش جزو رایج‌ترین مواد مصرفی در نوجوانان محسوب می‌شوند (شریفی و دیگران، ۲۰۲۱).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد رگه‌های شخصیتی^۲

نقش کلیدی در گرایش به رفتارهای پرخطر ایفا می‌کنند (شانموگام و دیگران، ۲۰۲۳؛ هرناندز و دیگران، ۲۰۲۱). شخصیت به الگوهای پایدار تفکر، احساس و رفتار اشاره دارد که هر فرد را منحصر به فرد می‌سازد (کراسان و کراسان، ۲۰۲۳). بر اساس مدل پنج عاملی شخصیت^۳، روان‌آزردگی^۴، برون‌گرایی^۵، گشودگی به تجربه^۶، وظیفه‌شناسی^۷ و توافق‌جویی^۸ می‌توانند پیش‌بینی‌کننده‌های مهمی برای رفتارهای پرخطر باشند (جوردی و دیگران، ۲۰۲۲). با این حال، مرور نقادانه نشان می‌دهد که تمرکز صرف بر روی رگه‌های شخصیت، که ذاتاً سازه‌هایی نسبتاً پایدار هستند، تصویر ناقصی ارائه می‌دهد و از تبیین «چگونگی» اثرگذاری این رگه‌ها بر رفتار ناتوان است. این شکاف تبیینی، نیاز به شناسایی متغیرهای واسطه‌ای پویا و قابل مداخله را که رابطه بین شخصیت و رفتار را روشن می‌سازند، آشکار می‌سازد. در این راستا، دو سازه شناختی-هیجانی به عنوان مکانیزم‌های واسطه‌ای بالقوه مطرح می‌شوند که شامل نظم‌جویی هیجانی^۹ و کنش‌های اجرایی^{۱۰} است.

نظم‌جویی هیجانی که به توانایی مدیریت و تعدیل هیجانات اشاره دارد (بزینسون و دیگران، ۲۰۲۳)، به عنوان یک عامل محافظتی در برابر رفتارهای پرخطر عمل می‌کند (کوبیلینسکا و کوسف، ۲۰۱۹). پژوهش‌ها نشان داده است که نظم‌جویی هیجانی می‌تواند رابطه بین رگه‌های شخصیتی و رفتارهای پرخطر را تعدیل کند (بارانزوک و دیگران، ۲۰۱۹؛ پتوروسو و دیگران، ۲۰۲۲؛ مونوز-ناوارو و دیگران، ۲۰۲۲). نظریه‌های نوین مانند مدل فرایندی گراس (۲۰۱۵) تأکید می‌کنند که افراد با رگه‌های شخصیتی خاص (مثلاً روان‌آزردگی بالا) ممکن است از راهبردهای سازش‌ناایافته نظم‌جویی هیجانی (مانند فرونشانی) بیشتر استفاده کنند که خود محرکی برای رفتارهای پرخطر به عنوان

1 - risky behaviors
2 - personality traits
3 - Five-Factor Model
4 - neuroticism
5 - extraversion

6 - openness to experience
7 - conscientiousness
8 - agreeableness
9 - emotional regulation
10 - executive functions

نوعی مکانیزم مقابله‌ای منفی است (هرناندز و دیگران، ۲۰۲۱). از سوی دیگر، کنش‌های اجرایی که تحت تأثیر رشد عصبی در نوجوانی قرار دارند (رن و دیگران، ۲۰۲۳) زیربنای توانایی برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و مهار برانگیختگی‌ها هستند (نیکلاسویک و دیگران، ۲۰۲۲). بر اساس یافته‌های روان‌شناسی عصبی^۱ نقص در این کنش‌ها می‌تواند مستقیماً منجر به تصمیم‌گیری‌های مخاطره‌آمیز شود (حقیقی، ۲۰۲۵). یک فرد برون‌گردد و با سطوح پایین وظیفه‌شناسی ممکن است به دلیل کاستی در کنش‌های اجرایی بازدارنده، نتواند برانگیختگی را مهار کند (فریدمن و رایبیز، ۲۰۲۲؛ فریزر و دیگران، ۲۰۲۲).

مدل پیشنهادی حاضر با ادغام این دو چارچوب نظری (مدل شخصیت پنج عاملی و مدل‌های روانی-عصبی/هیجانی) شکل گرفته است. منطق پایه مدل بر این فرض استوار است که رگه‌های شخصیتی به‌طور غیرمستقیم و از طریق تأثیر بر

مکانیزم‌های پردازشی و تنظیمی روانی-عصبی، بر رفتارهای پرخطر تأثیر می‌گذارند. به عبارت دیگر، شخصیت یک فرد، سبک و ظرفیت‌های نظم‌جویی هیجانی و کنش‌های اجرایی او را سامان می‌دهد و این مکانیزم‌های واسطه‌ای هستند که در نهایت تبیین می‌کنند چرا دو فرد با نیمرخ شخصیتی مشابه ممکن است سطوح متفاوتی از رفتار پرخطر را نشان دهند. این مدل چند سطحی، با در نظر گرفتن همزمان سطوح رگه‌ها، هیجانی و شناختی، روی آوردی جامع‌تر و توانمندتری برای تبیین رفتارهای پرخطر ارائه می‌دهد.

بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف آزمون یک مدل مفهومی طراحی شده است تا نقش واسطه‌ای همزمان نظم‌جویی هیجانی و کنش‌های اجرایی در رابطه بین رگه‌های شخصیتی پنج عاملی و رفتارهای پرخطر در نوجوانان را بررسی کند. شکل ۱ مدل مفهومی پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش

این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است که در آن از روش آماری مدلیابی معادلات ساختاری استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه در مناطق ۷، ۸، ۱۱ و ۱۳ آموزش و پرورش شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود. ۴۰۰ نوجوان دختر با میانگین سنی ۱۶/۹۱ سال و انحراف استاندارد ۱/۳۴ با روش نمونه‌برداری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این پژوهش، موافق با منطق پیشنهادی کلایین (۲۰۱۵) به دلیل استفاده از مدلیابی

معادلات ساختاری و در پی آن ضرورت تطابق پارامترهای اندازه‌گیری شده در مدل با تعداد مشارکت کنندگان، ۴۰۰ مشارکت کننده انتخاب شدند تا از این طریق، به ازای هر پارامتر (از مجموع ۵۰ پارامتر) تعداد ۸ مشارکت کننده، در اولویت قرار گیرند. در پژوهش پیش رو، ۱۴۵ دانش‌آموز (۳۶ درصد) از پایه دهم، ۱۳۵ دانش‌آموز (۳۴ درصد) از پایه یازدهم، ۱۲۰ دانش‌آموز (۳۰ درصد) از پایه دوازدهم، شرکت کردند. در بین مشارکت کنندگان، ۱۵۰ دانش‌آموز (۳۸ درصد) از گروه علوم انسانی، ۱۴۵ دانش‌آموز (۳۶ درصد) از گروه علوم تجربی

و در نهایت، ۱۰۵ دانش‌آموز (۲۶ درصد) از گروه ریاضی و فیزیک انتخاب شدند.

در این پژوهش، مهمترین ملاک ورود، عضویت در جامعه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه مناطق چندانگانه آموزش و پرورش شهر تهران بود. علاوه بر این، مهمترین ملاک خروج از پژوهش نیز عدم پاسخگویی به بیش از ۵ درصد کل سؤالات بسته سنجش و یا ارائه پاسخ‌های نامعتبر بود. در مرحله غربالگری داده‌ها، تعداد ۲۲ مشارکت‌کننده حذف شدند. از این تعداد، ۱۲ نوجوان به دلیل عدم پاسخ به سؤالات و ۱۰ نوجوان دیگر نیز به دلیل پاسخ‌های فاقد اعتبار، حذف شدند.

پرسشنامه رفتارهای پرخطر (محمدخانی، ۲۰۰۷). این پرسشنامه با اقتباس از پرسشنامه مرکز پیشگیری از رفتارهای پرخطر (مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری‌های آمریکا، ۲۰۰۸) توسط محمدخانی (۲۰۰۷) توسعه یافته است. این پرسشنامه با ۴۲ ماده و هفت زیرمقیاس شامل مصرف سیگار و قلیان، مصرف مشروبات الکلی، مصرف روان‌گردان، رفتار پرخطر، فکر و اقدام به خودکشی، فرار و ارتباط با جنس مخالف را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. دامنه نمرات این پرسشنامه بین ۴۲ تا ۲۱۰ است و نمره‌های بیشتر نشان‌دهنده رفتارهای پرخطر بالاتر نوجوان است. محمدخانی (۲۰۰۷) روایی محتوایی این پرسشنامه را تأیید کرد. آزر می و محمدخانی (۲۰۰۹) نیز اعتبار کل پرسشنامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۳ و اعتبار زیرمقیاس‌های مصرف سیگار و قلیان، مصرف مشروبات الکلی، مصرف روان‌گردان، رفتار پرخطر، فکر و اقدام به خودکشی، فرار و ارتباط با جنس مخالف را با استفاده از روش آلفای کرونباخ به‌ترتیب برابر با ۰/۸۵، ۰/۷۹، ۰/۸۱، ۰/۸۳، ۰/۸۵، ۰/۷۷ و ۰/۷۵ گزارش کردند. در پژوهش جهان شاهلو، محمدخانی، امیری، فخار و حسینی (۲۰۱۶) ضریب همسانی درونی نمره کل پرسشنامه رفتارهای پرخطر با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به‌دست

آمد. در این پژوهش، ضریب همسانی درونی نمره کل و زیرمقیاس‌های چندانگانه مصرف سیگار و قلیان، مصرف مشروبات الکلی، مصرف روان‌گردان، رفتار پرخطر، فکر و اقدام به خودکشی، فرار و ارتباط با جنس مخالف با استفاده از روش آلفای کرونباخ به‌ترتیب برابر با ۰/۹۱، ۰/۸۷، ۰/۸۴، ۰/۷۹، ۰/۷۸، ۰/۸۰، ۰/۷۷ و ۰/۷۵ به‌دست آمد.

پرسشنامه شخصیتی نئو (مک‌کری

و کاستا، ۱۹۸۵). این پرسشنامه بر اساس مدل پنج‌عاملی شخصیت طراحی شده است و پنج عامل روان‌آزردگی، برون‌گردی، گشودگی به تجربه، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی را می‌سنجد. در فرم کوتاه ۶۰ ماده‌ای، مشارکت‌کنندگان به هر ماده بر روی طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم (نمره ۴) تا کاملاً موافقم (نمره صفر) پاسخ می‌دهند. نتایج پژوهش‌های مختلف از مشخصه‌های فنی روایی و اعتبار پرسشنامه نئو حمایت کرده‌اند (گروسی‌فرشی، ۲۰۰۱؛ مک‌کری و کاستا، ۱۹۸۵). در مطالعه مک‌کری و کاستا (۱۹۸۵) نتایج روایی عاملی پرسشنامه از ساختاری مشتمل بر پنج عامل روان‌آزردگی، برون‌گردی، گشودگی به تجربه، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی، به‌طور تجربی حمایت کرد. مک‌کری و کاستا (۱۹۸۵) ضرایب همسانی درونی رگه‌های شخصیت را با استفاده از روش آلفای کرونباخ در بازه ۰/۶۸ تا ۰/۸۳ گزارش کردند. در پژوهش گروسی‌فرشی (۲۰۰۱) ضرایب همسانی درونی پنج عامل بزرگ در بازه ۰/۶۰ تا ۰/۸۷ گزارش شد. در این پژوهش، ضرایب همسانی درونی پنج عامل روان‌آزردگی، برون‌گردی، گشودگی به تجربه، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۳، ۰/۸۰، ۰/۷۵، ۰/۷۷ و ۰/۸۳ به‌دست آمد.

پرسشنامه نظم‌جویی هیجان (گروس و

جان، ۲۰۰۳). این پرسشنامه با هدف اندازه‌گیری راهبردهای نظم‌جویی هیجان توسعه دادند. این

بر روی طیف لیکرت چهار درجه‌ای از هرگز (۰) تا همیشه (۳) پاسخ می‌دهند. نسخه ۲۵ ماده‌ای، پنج مهارت مدیریت برنامه^۶/برنامه‌ریزی، مدیریت زمان^۷، نظم‌جویی هیجان^۸، سازماندهی^۹ و تنظیم رفتار^{۱۰} را می‌سنجد. نتایج مطالعات متفاوت از مشخصه‌های فنی زبانی آن به طور تجربی، حمایت کردند (استریت و دیگران، ۲۰۲۰؛ نصیر و دیگران، ۲۰۲۱؛ داوسون و گورا، ۲۰۱۸؛ عبدالمحمدی، غدیری صورمان آبادی و علیمحمدی، ۲۰۲۳). در مطالعه استریت و دیگران (۲۰۲۰) ضرایب همسانی درونی عامل کلی و ابعاد مدیریت برنامه، مدیریت زمان، سازماندهی، نظم‌جویی هیجانی و تنظیم رفتاری در پرسشنامه مهارت‌های اجرایی با استفاده از روش آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۹۱، ۰/۸۹، ۰/۷۴، ۰/۷۶، ۰/۷۵ و ۰/۶۵ به‌دست آمد. در پژوهش استریت و دیگران (۲۰۲۰) اعتبار بازآزمایی نسخه تجدیدنظرشده پرسشنامه مهارت‌های اجرایی ۰/۷۰ به‌دست آمد. در پژوهش عبدالمحمدی و دیگران (۲۰۲۳) نتایج تحلیل عامل تأییدی نسخه تجدیدنظرشده پرسشنامه مهارت‌های اجرایی ساختار پنج عاملی ابزار مزبور را در نمونه دانشجویان ایرانی تکرار کرد. در پژوهش عبدالمحمدی و دیگران (۲۰۲۳) ضرایب همسانی درونی ابعاد برنامه‌ریزی، مدیریت زمان، نظم‌جویی هیجان، سازماندهی و تنظیم رفتار به ترتیب برابر با ۰/۸۴، ۰/۷۸، ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۷۰ به‌دست آمد. در این پژوهش، ضرایب همسانی درونی عامل کلی نسخه تجدیدنظرشده پرسشنامه مهارت‌های اجرایی و ابعاد آن شامل مدیریت برنامه، مدیریت زمان، سازماندهی، نظم‌جویی هیجانی و تنظیم رفتاری با روش آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۸۹، ۰/۸۵، ۰/۷۸، ۰/۷۷، ۰/۷۵ و ۰/۶۸ به‌دست آمد. در این پژوهش، برای تحلیل داده‌ها از روش آماری مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد.

پرسشنامه با ۱۰ ماده دو مؤلفه ارزیابی مجدد شناختی^۲ (ماده‌های ۱، ۳، ۵، ۷، ۸ و ۱۰) و فرونشانی هیجانی^۳ (ماده‌های ۲، ۴، ۶ و ۹) را اندازه‌گیری می‌کند. مشارکت‌کنندگان به هر ماده بر روی طیفی هفت درجه‌ای از به‌شدت مخالفم (نمره ۱) تا به‌شدت موافقم (نمره ۷) پاسخ می‌دهند. بنابراین، دامنه نمره‌ها در این پرسشنامه، بین ۱۰ تا ۷۰ است. در پژوهش گروس و جان (۲۰۰۳) نتایج تحلیل عاملی پرسشنامه از ساختاری مشتمل بر دو راهبرد تنظیم هیجان شامل ارزیابی مجدد شناختی^۴ و سرکوب/فرونشانی، حمایت کرد. همچنین، در پژوهش گروس و جان (۲۰۰۳) ضرایب همسانی درونی مقیاس‌های ارزیابی مجدد شناختی و سرکوب/فرونشانی با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۷۳ گزارش شد. در پژوهش بیگدلی و دیگران (۲۰۱۳) ضرایب همسانی درونی مقیاس‌های ارزیابی مجدد و سرکوب/فرونشانی با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۸۳ و ۰/۷۹ به‌دست آمد. در این پژوهش، ضرایب همسانی درونی مقیاس‌های ارزیابی مجدد و سرکوب/فرونشانی با استفاده از روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۰ به‌دست آمد.

نسخه تجدیدنظرشده پرسشنامه مهارت‌های اجرایی^۵ (داوسون و گورا، ۲۰۱۲). داوسون و گورا (۲۰۱۲) نسخه اولیه پرسشنامه مهارت‌های اجرایی را به مثابه یک ابزار مداد کاغذی خودگزارش‌دهی توسعه دادند. نسخه نوجوان این پرسشنامه دارای ۳۳ ماده و نسخه بزرگسال آن دارای ۳۶ ماده است. استریت و دیگران (۲۰۲۰) پس از تحلیل مشخصه‌های روان‌سنجی پرسشنامه مهارت‌های اجرایی و حذف تعدادی از ماده‌های فاقد بار عاملی مناسب زیرمقیاس‌ها، نسخه ۲۵ ماده‌ای این ابزار سنجش را گسترش دادند. در این نسخه، مشارکت‌کنندگان به هر ماده

1 - Emotion Regulation Questionnaire

2 - Cognitive Reappraisal

3 - Emotional Suppression

4 - cognitive reappraisal

5 - Executive Skills Questionnaire-Revised

6 - plan management

7 - time management

8 - emotional regulation

9 - organization

10 - behavioral regulation

یافته‌ها

جدول ۱ اندازه‌های توصیفی میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش یعنی پنج رگه شخصیتی (روان‌آزردگی، برونگردی، گشودگی به تجربه، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی)، راهبردهای نظم‌جویی هیجان (ارزیابی مجدد و فرونشانی/سرکوب)، کنش‌های اجرایی (تنظیم رفتار، سازمان‌دهی، نظم‌جویی هیجان، مدیریت

زمان، برنامه‌ریزی) و رفتارهای پرخطر (مصرف داروهای روان‌گردان، پرخاشگری، خودکشی، روابط ناایمن/روابط با جنس مخالف، مصرف نوشیدنی‌های غیرمجاز، مصرف سیگار، مصرف قلیان) را در نوجوانان نشان می‌دهد.

جدول ۱
اندازه‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

کشیدگی	چولگی	SD	M	
۰/۴۱	۰/۲۴	۱۰/۴۲	۳۷/۱۵	روان‌آزردگی
۰/۳۸	-۰/۰۷	۸/۲۴	۱۹/۶	برونگردی
۰/۳۳	۰/۲۸	۱۱/۶۸	۲۸/۹۳	گشودگی به تجربه
۰/۲۷	۰/۰۵	۵/۸	۱۵/۴۳	توافق‌جویی
۰/۳۹	۰/۳۵	۸/۵	۲۳/۵۹	وظیفه‌شناسی
۰/۳۰	-۰/۲۱	۳/۹۰	۱۴/۸۷	بازداری
۰/۴۱	۰/۱۵	۳/۶۱	۱۶/۴۳	فرونشانی
۰/۲۴	۰/۰۸	۳/۴۳	۱۱/۴۷	تنظیم رفتار
۰/۳۸	۰/۰۳	۳/۳۲	۱۰/۵۲	سازماندهی
۰/۲۹	۰/۰۶	۳/۲۹	۱۱/۰۱	نظم‌جویی هیجان
۰/۴۹	۰/۲۷	۳/۳۹	۱۱/۳۷	مدیریت زمان
۰/۴۰	۰/۱۵	۳/۲۳	۱۲/۶۷	برنامه‌ریزی
۰/۸۹	-۰/۴۳	۳/۹۴	۱۵/۲۶	روان‌گردان
۰/۵۰	-۰/۶۶	۵/۹۵	۲۲/۳۴	پرخاشگری
۰/۷۲	-۰/۳۲	۲/۱۲	۷/۱۰	خودکشی
۰/۶۱	-۰/۴۱	۲/۴۲	۸/۱۱	روابط ناایمن
۰/۵۱	۰/۳۲	۲/۴۱	۷/۰۵	مصرف نوشیدنی غیرمجاز
۰/۳۸	۰/۹۳	۶/۷۶	۳۷/۵۰	سیگار کشیدن
۰/۴۲	۰/۹۲	۴/۹۰	۳۵/۷۰	قلیان کشیدن

جدول ۲ ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. نتایج ماتریس همبستگی

با راهبرد ارزیابی مجدد، منفی معنادار و با راهبرد فرونشانی، مثبت معنادار بود. علاوه بر این، همبستگی برونگردی، گشودگی به تجربه، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی ابعاد کنش‌های اجرایی شامل سازماندهی، تنظیم رفتار، نظم‌جویی هیجان، برنامه‌ریزی و مدیریت زمان، مثبت معنادار

نشان می‌دهد که همبستگی بین رگه‌های شخصیتی شامل برونگردی، گشودگی به تجربه، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی راهبرد مقابله مبتنی بر ارزیابی مجدد، مثبت معنادار و با راهبرد مقابله سرکوب/فرونشانی، منفی معنادار و البته، همبستگی بین رگه شخصیتی روان‌آزردگی

و همبستگی روان‌آزردگی با کنش‌های اجرایی، منفی معنادار بود. نتایج هم‌چنین، نشان داد که همبستگی رگه‌های برون‌گردی، گشودگی به تجربه، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی با رفتارهای پرخطر، منفی معنادار و همبستگی روان‌آزردگی با رفتارهای پرخطر، مثبت معنادار بود. همبستگی راهبرد نظم‌جویی هیجان

معطوف بر ارزیابی مجدد با رفتارهای پرخطر نیز منفی معنادار و همبستگی راهبرد سرکوب/فرونشانی با رفتارهای پرخطر، مثبت معنادار بود. در نهایت، نتایج نشان داد که همبستگی کنش‌های اجرایی با رفتارهای پرخطر، منفی معنادار بود (جدول ۲).

جدول ۲
ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹
۱. وظیفه‌شناسی	-	۰/۵۴**	۰/۵۹**	۰/۴۵**	-۰/۵۶**	۰/۵۸**	-۰/۶۳**	۰/۶۸**	۰/۷۰**	-۰/۵۶**	۰/۵۸**	۰/۶۸**	-۰/۶۲**	-۰/۶۴**	-۰/۶۹**	-۰/۵۹**	-۰/۵۵**	-۰/۵۵**	-۰/۴۹**
۲. گشودگی به تجربه	-	۰/۵۰**	۰/۴۲**	-۰/۴۰**	۰/۵۵**	-۰/۵۸**	۰/۶۹**	۰/۷۲**	۰/۶۱**	۰/۵۸**	۰/۶۵**	-۰/۶۴**	-۰/۶۴**	-۰/۷۱**	-۰/۴۹**	-۰/۵۰**	-۰/۴۵**	-۰/۵۴**	-۰/۵۴**
۳. توافق‌جویی	-	۰/۴۶**	-۰/۵۶**	۰/۴۸**	-۰/۴۳**	۰/۵۸**	۰/۶۳**	۰/۵۸**	۰/۴۰**	۰/۵۸**	۰/۴۸**	-۰/۴۸**	-۰/۵۱**	-۰/۵۳**	-۰/۶۱**	-۰/۵۹**	-۰/۵۵**	-۰/۵۰**	-۰/۵۰**
۴. برون‌گردی	-	-	-	-	۰/۵۱**	-۰/۵۲**	-۰/۵۰**	۰/۶۱**	۰/۶۳**	۰/۵۵**	۰/۴۲**	۰/۵۲**	-۰/۴۶**	-۰/۵۰**	-۰/۵۳**	-۰/۴۵**	-۰/۵۵**	-۰/۶۰**	-۰/۴۹**
۵. روان‌آزردگی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۶. ارزیابی مجدد	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۷. فرونشانی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۸. تنظیم رفتار	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۹. سازماندهی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۰. تنظیم هیجان	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۱. مدیریت زمان	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۲. برنامه‌ریزی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۳. روان‌گردان	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۴. پرخاشگری	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۵. خودکشی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۶. روابط ناایمن	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۷. نوشیدنی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۸. سیگار کشیدن	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۹. قلیان کشیدن	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

**P<۰/۰۵ *P<۰/۰۱

به منظور تبیین مدل پراکندگی نمرات رفتارهای پرخطر در نوجوانان از طریق برون‌گردی، گشودگی به تجربه، توافق‌جویی، وظیفه‌شناسی و روان‌آزردگی با واسطه راهبردهای نظم‌جویی هیجان معطوف بر ارزیابی مجدد و سرکوب/فرونشانی و هم‌چنین، کنش‌های اجرایی از روش مدل‌یابی معادله ساختاری، استفاده شد. به بیان دیگر، ابتدا مدل مفروض روابط ساختاری بین رگه‌های شخصیت با رفتارهای پرخطر از طریق واسطه‌مندی راهبردهای ارزیابی مجدد و سرکوب و هم‌چنین، کنش‌های اجرایی در نوجوانان، آزمون شد و شاخص‌های برازندگی مدل مفروض در جدول ۳ گزارش شده است.

در این پژوهش، قبل از استفاده از روش آماری مدل‌یابی معادله ساختاری، در مرحله غربالگری داده‌ها، طبق دیدگاه کلاین (۲۰۱۵) و میرز، گامست و گارینو (۲۰۱۶) مفروضه‌های بهنجاری تک‌متغیری با رجوع به آماره‌های چولگی و کشیدگی، مفروضه بهنجاری باقیمانده‌ها، با استفاده از نمودار احتمالاتی نرمال برای باقیمانده‌های استانداردشده متغیر رفتارهای پرخطر، هم‌خطی چندگانه با استفاده از آماره‌های تحمل و عامل تورم واریانس و در نهایت، مفروضه همگنی پراکنش^۱، با استفاده از نمودار پراکندگی نقاط استانداردشده پیش‌بینی و خطا برای متغیر مزبور (رفتارهای پرخطر)، آزمون و تأیید شدند.

جدول ۳.

شاخص‌های برازندگی مدل مفروض پژوهش در نوجوانان

RMSEA	CFI	AGFI	GFI	χ^2/df	df	χ^2	
۰/۱۰	۰/۹۲	۰/۸۰	۰/۸۶	۵/۱۳	۱۲۷	۶۵۱/۶۸	مدل قبل از اصلاح
۰/۰۶۶	۰/۹۷	۰/۹۰	۰/۹۴	۲/۷۴	۱۱۸	۳۲۲/۸۲	مدل بعد از اصلاح

مقداری بیشتر از ۳ برای شاخص مجذور خی بر درجه آزادی (χ^2/df)، مقداری بیشتر از ۰/۰۸ برای شاخص ریشه دوم واریانس خطای تقریب (RMSEA) و مقداری کمتر از ۰/۹۰ برای شاخص برازندگی (GFI) و شاخص برازندگی تعدیل یافته^۲ (AGFI) نشان می‌دهد که در کل نمونه نوجوانان، مدل پیشنهادی با داده‌ها، برازش مطلوبی نداشت. بر این اساس، موافق با منطق پیشنهادی میرز و دیگران (۲۰۱۶) واحد مقداری اندازه‌های نیکویی برازندگی به طور پرواضحی ضرورت اصلاح مدل پیشنهادی را با هدف بهبود برازندگی مدل مفروض با داده‌های جمع‌آوری شده نشان می‌دهد. طبق دیدگاه وستون و گاری (۲۰۰۶) از آنجا که کمتر مدل مفروضی، برازندگی کامل با داده‌ها نشان می‌دهد، بنابراین، در این پژوهش نیز با انتخاب گام اصلاح مدل و از طریق

با توجه به جدول ۳ نتایج مربوط به شاخص‌های برازش مدل ساختاری آزمون واسطه‌ای راهبردهای ارزیابی مجدد و سرکوب و هم‌چنین، کنش‌های اجرایی در رابطه بین رگه‌های شخصیت با رفتارهای پرخطر در نوجوانان برای هر یک از شاخص‌های پیشنهادی میرز و دیگران (۲۰۱۶) شامل شاخص مجذور خی^۱ (χ^2)، شاخص مجذور خی بر درجه آزادی (χ^2/df)، شاخص برازندگی تطبیقی^۲ (CFI)، شاخص برازندگی^۳ (GFI)، شاخص نیکویی برازش انطباقی^۴ (AGFI) و ریشه دوم واریانس خطای تقریب^۵ (RMSEA) به ترتیب برابر با ۶۵۱/۶۸، ۵/۱۳، ۰/۹۲، ۰/۸۶، ۰/۸۰ و ۰/۱۰ به‌دست آمد. بر اساس منطق پیشنهادی میرز و دیگران (۲۰۱۶)، برای تعیین برازش مدل پیشنهادی با داده‌ها بر اساس شاخص‌های پیش گفته،

1 - homoscedasticity

2 - comparative fit index

3 - goodness-of-fit index

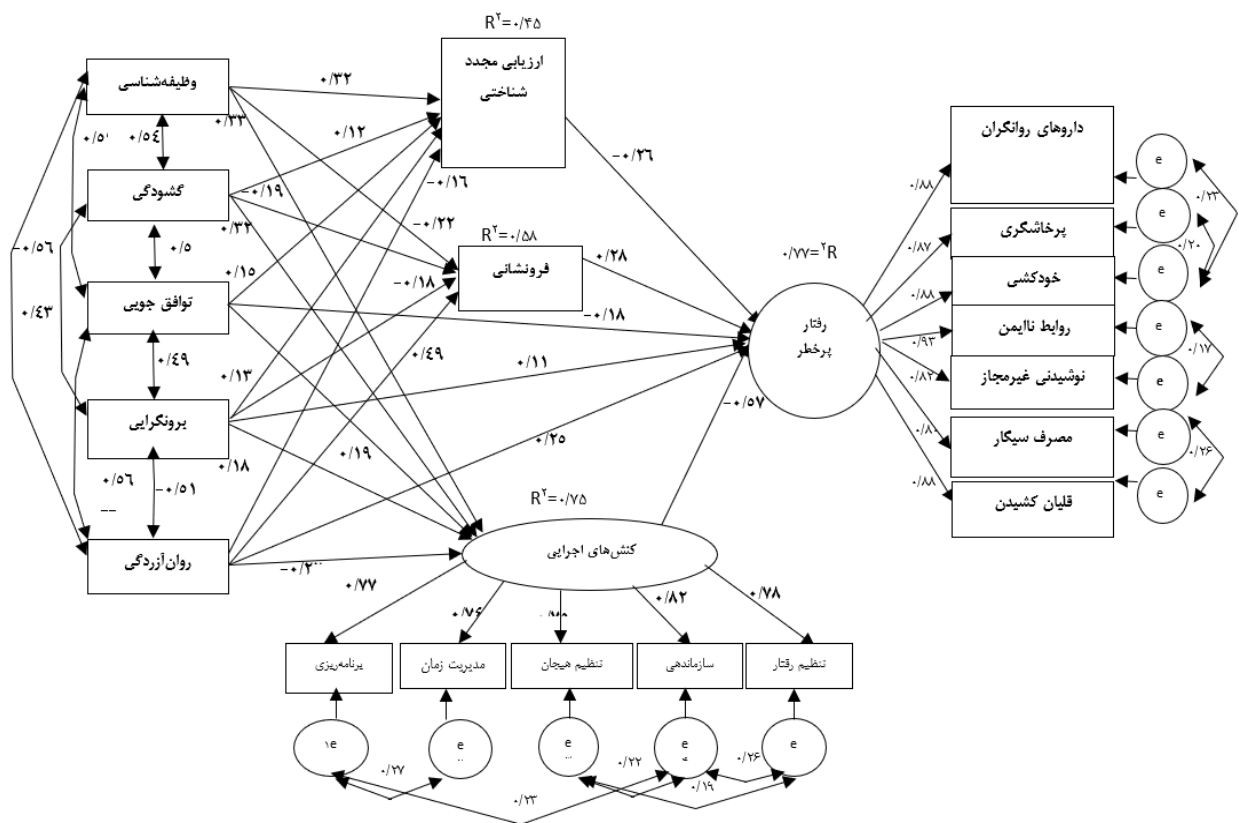
4 - adjusted goodness-of-fit index

5 - root mean square error of approximation

6 - Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)

قلیان کشیدن»، «روابط نایمن و نوشیدنی غیرمجاز»، روان گردان و خودکشی» و در مجموع، ۹ واحد کاهش در درجه آزادی، مقدار ۳۲۸/۸۶ واحد از مجذورخی مدل اصلاح شده کاهش یافت. شکل ۲، نتایج مربوط به پیشبینی رفتارهای پرخطر از طریق رگه‌های شخصیتی با واسطه‌مندی راهبردهای ارزیابی مجدد و سرکوب/فرونشانی و همچنین، کنش‌های اجرایی در نوجوانان را نشان می‌دهد. در این مدل، ۴۵ درصد از پراکندگی نمرات راهبرد نظم‌جویی هیجان ارزیابی مجدد شناختی، ۵۸ درصد از پراکندگی نمرات راهبرد نظم‌جویی هیجان معطوف بر سرکوب/فرونشانی و همچنین، ۷۵ درصد از پراکندگی نمرات کنش‌های اجرایی از طریق رگه‌های شخصیتی، تبیین شد. همچنین، در این مدل، ۷۷ درصد از پراکندگی نمرات رفتارهای پرخطر از طریق رگه‌های شخصیتی، ارزیابی مجدد شناختی و سرکوب و همچنین، کنش‌های اجرایی، تبیین شد.

ایجاد چند مسیر کواریانس بین باقیمانده‌های خطا برای زوج نشانگرهای مختلف متغیرهای مکنون، بر بهبود برازندگی مدل پیشنهادی با داده‌ها کمک شد. البته، همسو با دیدگاه میرز و دیگران (۲۰۱۶) از آنجا که استفاده از گام اصلاح مدل نیازمند توجیه نظری است، در این پژوهش نیز محققان با رعایت ملاحظه‌های نظری توجیه‌کننده انتخاب گام اصلاح مدل، از طریق ایجاد کواریانس بین باقیمانده‌های خطا برای مدل پیشنهادی، آن مدل را اصلاح کردند که در جدول ۳ نمایش داده شد. این نتایج نشان می‌دهد که برای متغیر مکنون کنش‌های اجرایی، از طریق ایجاد کواریانس بین باقیمانده‌های خطا برای نشانگرهای «تنظیم رفتار و سازماندهی»، «تنظیم رفتار و نظم‌جویی هیجان»، «سازماندهی و برنامه‌ریزی»، «مدیریت زمان و برنامه‌ریزی» و «سازماندهی و نظم‌جویی هیجان» و همچنین، برای متغیر مکنون رفتارهای پرخطر، از طریق ایجاد «مصرف سیگار و

شکل ۲. مدل واسطه‌مندی نسبی پژوهش

و راهبردهای نظم‌جویی هیجان شامل ارزیابی مجدد و سرکوب/ فرونشانی، از روش بوت‌استرپ استفاده شد (جدول ۴).

در این پژوهش، برای تعیین معناداری آماری اثر غیرمستقیم رگه‌های شخصیت بر رفتارهای پرخطر از طریق کنش‌های اجرایی

جدول ۴

نتایج بوت‌استرپ برای مسیرهای غیرمستقیم

شاخص‌ها مسیرهای غیر مستقیم	سطح اطمینان ۹۵٪		سطح معناداری
	حد پایین	حد بالا	
رابطه مسئولیت‌پذیری و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد ارزیابی مجدد شناختی	-۰/۰۳۵	-۰/۰۰۱	۰/۰۵
رابطه گشودگی و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد ارزیابی مجدد شناختی	۰/۰۱	۰/۰۴۲	۰/۰۵
رابطه توافق‌جویی و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد ارزیابی مجدد شناختی	۰/۰۰۴	۰/۰۳۵	۰/۰۵
رابطه برونگردی و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد ارزیابی مجدد شناختی	۰/۰۰۲	۰/۰۲۷	۰/۰۵
رابطه روان‌آزردگی و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد ارزیابی مجدد شناختی	۰/۰۰۳	۰/۰۲۸	۰/۰۵
رابطه مسئولیت‌پذیری و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد سرکوب	-۰/۰۰۳	-۰/۰۰۳	۰/۰۵
رابطه گشودگی و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد سرکوب	-۰/۰۱۷	-۰/۰۰۱	۰/۰۵
رابطه توافق‌جویی و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد سرکوب	۰/۰۰۳	۰/۰۵۵	۰/۰۵
رابطه برونگردی و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد سرکوب	-۰/۰۴۴	-۰/۰۰۳	۰/۰۵
رابطه روان‌آزردگی و رفتارهای پرخطر با واسطه راهبرد سرکوب	۰/۰۰۷	۰/۰۸۵	۰/۰۵
رابطه وظیفه‌شناسی و رفتارهای پرخطر با واسطه کنش‌های اجرایی	-۰/۱۷۶	-۰/۰۵۲	۰/۰۰۱
رابطه گشودگی و رفتارهای پرخطر با واسطه کنش‌های اجرایی	-۰/۲۱۷	-۰/۰۶۱	۰/۰۰۱
رابطه توافق‌جویی و رفتارهای پرخطر با واسطه کنش‌های اجرایی	-۰/۱۷۳	-۰/۰۲۵	۰/۰۰۱
رابطه برونگردی و رفتارهای پرخطر با واسطه کنش‌های اجرایی	-۰/۲۹۷	-۰/۰۵۱	۰/۰۰۱
رابطه روان‌آزردگی و رفتارهای پرخطر با واسطه کنش‌های اجرایی	۰/۰۵۵	۰/۲۴	۰/۰۰۱

نقش واسطه‌ای نظم‌جویی هیجان در رابطه بین رگه‌های شخصیتی و رفتار پرخطر اشاره کردند. همچنین پتوروسو و دیگران (۲۰۲۰) نیز نقش رگه‌های شخصیتی و بی‌نظمی هیجانی را به عنوان عوامل آسیب‌پذیری بالقوه برای استفاده از اینترنت مشکل‌ساز به عنوان رفتارهای پرخطر که منجر به اعتیاد می‌شود بررسی کردند؛ این مؤلفان نشان دادند که نقش رگه‌های شخصیتی و بی‌نظمی هیجانی از عوامل مؤثر بر استفاده از اینترنت مشکل‌ساز بود و رابطه مثبت و معناداری با آن دارد. در تبیین نقش واسطه‌ای نظم‌جویی هیجانی در این مدل ساختاری می‌توان گفت نظم‌جویی هیجانی شامل فرایندهای داخلی و خارجی است که به تعدیل هیجانات کمک

نتایج جدول ۴ نشان داد که اثرات غیرمستقیم رگه‌های شخصیت بر رفتارهای پرخطر از طریق کنش‌های اجرایی، راهبرد ارزیابی مجدد شناختی و راهبرد سرکوب از نظر آماری معنادار بود.

بحث

نتایج این پژوهش برآزش مدل ساختاری پیش‌بینی رفتارهای پرخطر بر اساس رگه‌های شخصیتی با واسطه نظم‌جویی هیجانی و کنش‌های اجرایی در نوجوانان را نشان داد و با یافته‌های بارانزوک (۲۰۱۹)، پتوروسو و دیگران (۲۰۲۰)، نیکولاسویک و دیگران (۲۰۲۲) و هرناندز و دیگران (۲۰۲۱) همسو بود. هرناندز و دیگران (۲۰۲۱) در مطالعات خود به

می‌کند و شامل پاسخ‌های شناختی، هیجانی، رفتاری و فیزیولوژیک است. افرادی که در این زمینه توانمندترند، بهتر می‌توانند نیازهای دیگران را پیش‌بینی و هیجانات خود را مهار کنند که منجر به کاهش رفتارهای پرخطر می‌شود. در مقابل، دشواری در نظم‌جویی هیجانی می‌تواند به فرار از احساسات منفی منجر شود و به عنوان مانعی در توانایی‌های فرد عمل کند. این افراد ممکن است در برابر افکار منفی آسیب‌پذیر شوند و در مواجهه با تجربیات دردناک، رفتارهای پرخطر از خود نشان دهند. پنج عامل بزرگ شخصیت از طریق تقویت و یا تضعیف منابع خودنظم‌جویی مانند حالت‌های عاطفی، ادراکات از کنترل و جهت‌گیری‌های هدف‌محورانه و متعاقب آن فراخوانی رفتارهای تسهیل‌گر/بازدارنده سبک زندگی سلامت‌محور، در پیش‌بینی رفتار پرخطر مؤثر واقع می‌شود (معزالدینی و دیگران، ۲۰۲۴). نقص در نظم‌جویی هیجانی به عنوان عامل مهمی در عملکرد فردی و تحول اجتماعی شناخته می‌شود. افرادی که در این زمینه مشکل دارند، بیشتر با چالش‌های بین‌فردی مواجه می‌شوند و تلاش‌های ناموفقی برای فرار از تجربیات هیجانی انجام می‌دهند. راهبردهای نظم‌جویی هیجانی به دو دسته کارآمد (مانند پذیرش و حل مسئله) و ناکارآمد (مانند فرونشانی و اجتناب) تقسیم می‌شوند و افراد با رفتارهای پرخطر بیشتر از راهبردهای ناکارآمد استفاده می‌کنند.

همچنین، نتایج این پژوهش نشان داد که بُعد روان‌آزردگی بیش از سایر ابعاد شخصیتی بر رفتارهای پرخطر تأثیر می‌گذارد. این یافته با پژوهش بارانزوک (۲۰۱۹) همسوست که رابطه بین رگه‌های شخصیتی و راهبردهای نظم‌جویی هیجان را بررسی کرده بود. در پژوهش مذکور، سطح پایین‌تر روان‌آزردگی و سطوح بالاتر

برونگردی، گشودگی به تجربه، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی، با راهبردهای سازش‌یافته‌تر نظم‌جویی هیجان (مانند ارزیابی مجدد، حل مسئله و توجه‌آگاهی) و راهبردهای سازش‌نیافته کمتر (مانند اجتناب و سرکوب) مرتبط بود.

بُعد روان‌آزردگی افراد، بر اساس ثبات هیجانی و سازش‌نیافتگی شخصی‌شان در طول یک پیوستار فرض می‌شود. افرادی که به طور مداوم آشفتگی هیجانی و نوسان هیجان‌ها را تجربه می‌کنند، در بُعد روان‌آزردگی نمره بالایی کسب می‌کنند (بارلو و دیگران، ۲۰۲۱). در واقع روان‌آزردگی با نارسانظم‌جویی هیجانی^۱ و رفتاری مشخص می‌شود و پیش‌آمدگی افراد را برای تجربه عواطف منفی و خشم توجیه می‌کند. نارسانظم‌جویی در راهبردهای نظم‌جویی هیجانی در افراد روان‌آزرد با افزایش واکنش‌پذیری هیجانی همبسته است. افراد روان‌آزرد با بدبینی و واکنش‌پذیری بالا به تنیدگی، تمایل به هیجان‌پذیری منفی و تنش‌های هیجانی دارند که این ناپایداری هیجانی و سازش‌نیافتگی نقش بسیار مهمی در شکل‌گیری و تداوم خلق و خوی منفی و رفتارهای پرخطر ایفا می‌کند (ساین، ۲۰۲۲). در تبیین پیش‌بینی سایر عوامل شخصیتی در رفتارهای پرخطر و اثر غیرمستقیم آن‌ها از طریق نظم‌جویی هیجانی نیز میتوان گفت مهار برانگیختگی و رعایت هنجارها از ویژگی‌های افراد وظیفه‌شناس به شمار می‌رود (باومیستر، ۲۰۲۲). وظیفه‌شناسی به افراد این امکان را می‌دهد که برانگیختگی‌های خود را به‌طور مؤثری مدیریت کنند و احساس شایستگی را در خود تقویت کنند. همچنین، شخصیت وظیفه‌شناس به تسهیل رفتارهای هدف‌محور و تکلیف‌محور کمک می‌کند و شامل ویژگی‌هایی مانند تفکر قبل از عمل، به تأخیر انداختن ارضای خواسته‌ها و برانگیختگی‌ها، رعایت قوانین و هنجارها و

سازماندهی و اولویت‌بندی وظایف است (خدایی و شکری، ۲۰۰۹). افرادی که از سطح پایینی از وظیفه‌شناسی برخوردارند، معمولاً خودکارآمدی پایین، ناامیدی و برانگیختگی بالا دارند و فاقد راهبردهای مقابله‌ای فعال و مسئله‌محور هستند. این افراد هم‌چنین رفتارهایی نشان می‌دهند که ناشی از عدم اعتقاد به توانایی‌های خود و احساس شایستگی پایین است. در نتیجه، راهبردهای مقابله‌ای ناسالم و سازش‌ناایافته، مانند انجام رفتارهای پرخطر، در این افراد بیشتر مشاهده می‌شود (ساین، ۲۰۲۲).

افراد با نظم‌جویی هیجانی بالا، قادر به اصلاح و پردازش اطلاعات و تعدیل شدت پاسخ هیجانی برای دستیابی به سطح متوسطی از واکنش اولیه و بازگشت ثانویه مؤثر به وضعیت هیجانی عادی هستند (مهدیان و فولادچنگ، ۲۰۲۵). این توانایی می‌تواند در کاهش گرایش به رفتارهای پرخطر مؤثر باشد.

هم‌چنین نتایج این پژوهش نشان داد که کنش‌های اجرایی نیز در رابطه بین رگه‌های شخصیتی و رفتارهای پرخطر نقش واسطه‌ای را ایفا می‌کند. نیکلاسویک و دیگران (۲۰۲۲) در پژوهشی با هدف بررسی رگه‌های شخصیتی مرتبط با پیش‌بینی دو کنش اجرایی متفاوت بازداری و حافظه کاری نشان دادند بعد از کنترل سن، جنسیت و سطح تحصیلات، مسئولیت‌پذیری و برونگردی پیش‌بینیکننده‌ترین رگه‌های شخصیتی بودند و در این پژوهش نیز مسئولیت‌پذیری و گشودگی سهم خاصی در پیش‌بینی کنش‌های اجرایی داشتند. در تبیین این یافته نیز میتوان گفت با توجه به اینکه عملکردهای مغزی مرتبط با رفتارهای ارادی و هدفمند هستند این کنش‌ها به افراد کمک می‌کنند تا اهداف خود را تعیین و مدیریت کنند و پیامدهای کوتاه‌مدت و بلندمدت را در نظر بگیرند و این خود یکی از ویژگی‌های افراد وظیفه‌شناس است که میتواند این کنش‌ها را تقویت کند. افرادی که از نظر وظیفه‌شناسی

در سطح بالایی قرار دارند، معمولاً قابل اعتماد، منظم و کارآمد هستند و در مقایسه با افرادی که نمره پایینی در این ویژگی دارند، عملکرد بهتری در مدرسه و دانشگاه دارند. تحقیقات نشان می‌دهد که این افراد عمر طولانی‌تری دارند و به طور کلی سالم‌ترند. هم‌چنین، این کنش‌ها امکان ارزیابی و تنظیم رفتارها را فراهم می‌آورند (هریس و دیگران، ۲۰۲۱) که گشودگی نسبت به تجربه جدید نیز در این زمینه می‌تواند اثرگذار باشد. افرادی که در گشودگی به تجربه نمره بالایی دارند، تمایلات عقلی وسیع‌تری دارند و به دنبال چالش‌های جدید هستند که به آن‌ها کمک می‌کند مشکلات را بهتر حل کنند و تجربیات متنوع‌تری را کسب کنند. ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان تأثیر زیادی بر توانایی‌های شناختی و عملکردهای اجرایی آن‌ها دارد. دانش‌آموزانی که دارای انگیزه‌ها و اهداف بلندپروازانه هستند، می‌توانند رگه‌های شخصیتی خود را بهتر پرورش دهند و این ویژگی‌ها به بهبود کنش‌های اجرایی کمک می‌کند. بنابراین، دانش‌آموزانی با رگه‌های شخصیتی مثبت، عملکردهای اجرایی موفق‌تری دارند. در واقع افرادی که مهارت‌های کنشی اجرایی ندارند، بیشتر به راهبردهای مقابله‌ای سازش‌ناایافته تمایل دارند، زیرا مؤلفه‌های اصلی کنش‌های اجرایی به خودنظم‌جویی مرتبط هستند (مدنا و دیگران، ۲۰۲۴). به‌ویژه، نقص در کنش‌های اجرایی می‌تواند منجر به کاهش خودمهارگری و بازداری شود و در نهایت، افزایش دفعات رفتارهای پرخطر را به همراه داشته باشد (تام و دیگران، ۲۰۲۱). کنش‌های اجرایی ارتباط قوی‌تری با بروز رفتارهای پرخطر دارند و در تقویت ظرفیت خودنظم‌جویی نقش مهمی ایفا می‌کنند. این کنش‌ها به افراد این امکان را می‌دهند که با هدفمندی و خودنظم‌جویی به انجام فعالیت‌ها بپردازند و در نتیجه، رفتارهای

- Baumeister, R. F. (2025). Self-regulation and conscientiousness. In R. Biswas-Diener & E. Diener (Eds), *Noba textbook series: Psychology* (pp245-250). Champaign, IL: DEF Publishers.
- Bezanson, S., Nichols, E. S., & Duerden, E. G. (2023). Postnatal maternal distress, infant subcortical brain macrostructure and emotional regulation. *Psychiatry Research: Neuroimaging*, 328, 111577.
- Borges, L. M., & Naugle, A. E. (2017). The role of emotion regulation in predicting personality dimensions. *Personality and Mental Health*, 11(4), 314-334.
- Brandt, N. D., Drewelies, J., Willis, S. L., Schaie, K. W., Ram, N., Gerstorf, D., & Wagner, J. (2023). Beyond big five trait domains: Stability and change in personality facets across midlife and old age. *Journal of Personality*, 91(5), 1171-1188.
- Chen, C. Y., Chang, H. Y., Lane, H. Y., Liao, Y. C., & Ko, H. C. (2025). The executive function, behavioral systems, and heart rate variability in college students at risk of Mobile gaming addiction. *Acta Psychologica*, 254, 104809.
- Crossan, C., & Crossan, M. (2023). The practice of developing leader character to elevate judgment. *Leadership and Virtues: Understanding and Practicing Good Leadership*, 11(2), 210-226.
- Efrati, Y. (2025). The landscape of youth addiction in Israel: Identifying high-risk behaviors. *Addictive Behaviors*, 10 (8)396-413.
- Faramarzi, F. (2021). Cognitive Emotion Regulation Strategies In Predicting Risky Behaviors In Students. *International Journal of Medical Investigation*, 10(1), 92-104. [In Persian].
- Frazier, T. W., Crowley, E., Shih, A., Vasudevan, V., Karpur, A., Uljarevic, M., & Cai, R. Y. (2022). Associations between executive functioning, challenging behavior, and quality of life in children and adolescents with and without neurodevelopmental conditions. *Frontiers in Psychology*, 13, 1022700.
- Friedman, N. P., & Robbins, T. W. (2022). The role of prefrontal cortex in cognitive control and executive function. *Neuropsychopharmacology*, 47(1), 72-89.
- Gao, K., & Fang, F. (2025). Longitudinal impact of

پرخطر کاهش می‌یابد (چن و دیگران، ۲۰۲۵). هم‌چنین، مطالعات تصویربرداری عصبی نشان می‌دهد که تمرین‌های مربوط به کنش‌های اجرایی باعث فعال‌سازی قشر پیش‌پیشانی می‌شود و افزایش تراکم گیرنده‌های دوپامین در این ناحیه نیز در حفظ اثرات تمرین‌های کنش‌های اجرایی مؤثر است (ژو و دیگران، ۲۰۲۴).

شناسایی عوامل بالقوه‌ای مانند رگه‌های شخصیتی، نظم‌جویی هیجانی و کنش‌های اجرایی این امکان را فراهم می‌آورد که مداخلات لازم انجام شود و به این ترتیب، حمایت متمرکز از نوجوانانی که بیشتر در معرض خطر رفتارهای پرخطر قرار دارند، صورت گیرد. یکی از محدودیت‌های این پژوهش استفاده از پرسشنامه به‌عنوان روشی برای جمع‌آوری داده‌ها بود که به دلیل خودگزارش‌دهی بودن، ممکن است با سوگیری در پاسخ‌ها همراه باشد. هم‌چنین، انجام پژوهش تنها بر روی نوجوانان دختر، محدودیت‌هایی در تعمیم نتایج به سایر گروه‌های جامعه ایجاد کرده است. پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های مشابهی بر روی گروه‌های سنی دیگر و هم‌چنین بر روی جنسیت مذکر انجام شود و نتایج به‌دست‌آمده با یکدیگر مقایسه شود. در نهایت، طراحی ابزارها یا برنامه‌های توان‌بخشی بر اساس مؤلفه‌های نظم‌جویی هیجانی و کنش‌های اجرایی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی مناسب برای دانش‌آموزان و دانشجویان و نیز مداخلات شناختی به منظور کاهش یا مهار رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان پیشنهاد می‌شود.

منابع

- Baranczuk, U. (2019). The five factor model of personality and emotion regulation: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 139, 217-227.
- Barlow, D. H., Cureri, A. J., & Woodard, L. S. (2021). Neuroticism and disorders of emotion: A new synthesis. *Current Directions in Psychological Science*, 30(5), 410-417.

- troenterology*, 57(11), 848-866.
- Khodaei, A., & Shokri, O. (2009). Modeling the structural relationships between personality traits, stress coping styles, and subjective well-being in female and male students. *Journal of Modern Psychological Researches*, 4(16), 154-117. [In Persian].
- Kobylynska, D., & Kusev, P. (2019). Flexible emotion regulation: How situational demands and individual differences influence the effectiveness of regulatory strategies. *Frontiers in psychology*, 10, 72-89.
- Kurnia, J., Latipah, E., Khoirunnisa, Y. M. N. A., Arifah, N., & Utami, M. W. N. (2025). Physical, Emotional, Social, and Sexual Dynamics in Adolescence: Implications for Responsive Educational Design. *Insightful and Islamic Psychology Journal*, 2(1), 41-56.
- Mathena, S. A., Eller, V. F., Klewer, S. E., & Andrews, J. G. (2024). Executive function and maladaptive coping in a young adult cohort of individuals with congenital heart disease. *Progress in Pediatric Cardiology*, 73 (1), 101723.
- Mehdian, M., & Fooladchang, M. (2023). The effectiveness of Gross model-based emotion regulation training on prosocial behavior. *Journal of Developmental Psychology: Iranian Psychologists*, 20(78), 183-185.
- Mezzedini, S., Pakdaman, S., & Shokri, O. (2024). The mediating role of health behaviors in the relationship between the big five personality factors and risky and problematic internet use. *Journal of Applied Psychology*, 18(3), 9-35. [In Persian].
- Munoz-Navarro, R., Medrano, L.A., Limonero, J.T., González-Blanch, C., Moriana, J.A., Ruiz-Rodríguez, P., & Cano-Vindel, A. (2022). The mediating role of emotion regulation in transdiagnostic cognitive behavioural therapy for emotional disorders in primary care: Secondary analyses of the PsicAP randomized controlled trial. *Journal of Affective Disorders*. 303 (1), 206-15.
- Nikolasevic, Z., Krstic, T., Rajsli, A., & Bugarski Ignjatovic, V. (2022). The relationship between behavior aspects of executive functions and personality traits in healthy young adults. *Psychological Reports*, 127(3), 1317-1335.
- Okorare, O., Evbayekha, E. O., Adabale, O. K., Dan-machiavellianism on adolescent prosocial behavior and suicidal risk: the role of hope and loneliness. *BMC Psychology*, 13(1), 493.
- Gross, J. J., & John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348-362.
- Haghighi, S. T., Bertasini, C., Picari, R., & Paolone, G. (2025). Decision making in frontotemporal dementia: Neuropsychological and neuroimaging assessments. *Frontiers in Neuroscience*, 19, 1632054.
- Harris, M. H., Oken, E., Rifas-Shiman, S. L., Calafat, A. M., Bellinger, D. C., Webster, T. F., ... & Sagiv, S. K. (2021). Prenatal and childhood exposure to per-and polyfluoroalkyl substances (PFAS) and child executive function and behavioral problems. *Environmental Research*, 202, 111621.
- Hejazi, M. (2023). Prediction of academic enthusiasm based on self-regulated learning strategies and academic excitement in medical students. *Education Strategies in Medical Sciences*, 16(2), 115-123. [In Persian].
- Hernandez, M. P., Schoeps, K., Maganto, C., & Montoya-Castilla, I. (2021). The risk of sexual-erotic online behavior in adolescents—Which personality factors predict sexting and grooming victimization?. *Computers in Human Behavior*, 114, 106569.
- Hong, S. H., Chun, T. K., Nam, Y. J., Kim, T. W., Cho, Y. H., Son, S. J., ... & Hong, C. H. (2025). Digital mental health interventions for adolescents: An integrative review based on the behavior change approach. *Children*, 12(6), 770-788.
- Janousek, J., Kovářová, L., & Novotný, M. (2023). Global prevalence of waterpipe tobacco smoking: A systematic review and meta-analysis. *Tobacco Control*, 32(4), 512-520. <https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2022-057456>
- Jordi, S. B. U., Lang, B. M., Wyss, J., Auschra, B., Yilmaz, B., Krupka, N., Misselwitz, B. (2022). The personality traits activity, self-reproach, and negative affect jointly predict clinical recurrence, depressive symptoms, and low quality of life in inflammatory bowel disease patients. *Journal of gas-*

- Sezer, F., & Gürtepe, A. (2025). Investigation of attachment social exclusion and risky behaviors in adolescents. *BMC Psychology*, 13(1), 487-501.
- Shanmugam, K., Chidambaram, V., & Parayitam, S. (2023). Relationship between Big-Five Personality traits, financial literacy and risk propensity: Evidence from India. *IIM Kozhikode Society & Management Review*, 12(1), 85-101.
- Sharifi, H., Ghanei, M., Jamaati, H., Masjedi, M. R., Aarabi, M., Sharifpour, A., & Buist, A. S. (2020). Burden of obstructive lung disease in Iran: Prevalence and risk factors for COPD in North of Iran. *International Journal of Preventive Medicine*, 11(1), 78. [In Persian].
- Shokri, O., Kadivar, P., Farzad, V., Sangari, A. A., & Ghanaei, Z. (2006). The role of personality traits and thinking styles on students' academic achievement: Presenting causal models. *Journal of Developmental Psychology: Iranian Psychologists*, 2(7), 231-232. [In Persian].
- Shrestha, L. B., Yadav, G. K., Pradhan, S., Sharma, A., Pandit, T., Chhetry, R., & Khanal, B. (2022). Co-infection of Hepatitis B and Hepatitis C among HIV-infected patients: A cross-sectional study from tertiary care hospital of eastern Nepal. *Plos one*, 17(3), e0264791.
- Singh, P. (2022). Conscientiousness moderates the relationship between neuroticism and health-risk behaviors among adolescents. *Scandinavian Journal of Psychology*, 63(3), 256-264.
- Singh, P. (2024). Emotion regulation difficulties mediate the relationship between neuroticism and health-risk behaviours in adolescents. *In The Psychology of Health and Illness*, 33(23), 120-139.
- Suprpto, S., Linggi, E. B., & Arda, D. (2022). Personality characteristics of nursing students with stress perception in clinical practice in the Era Covid-19 Pandemic. *Journal of Positive Psychology and Wellbeing*, 6(1), 534-538.
- Tabrizi, F. M., Sharafkhani, R., Heydari, Z., Markani, A. K., Aghziyarat, N. A., & Khalkhali, H. R. (2022). Estimating the prevalence of high-risk behaviors using network scale-up method in medical university students. *Journal of Education and*
- iel, E., Ubokudum, D., Olusiji, S. A., ... & Olusiji, S. (2023). Smoking cessation and benefits to cardiovascular health: A review of literature. *Cureus*, 15(3).35-51
- Pettorruso, M., Valle, S., Cavic, E., Martinotti, G., di Giannantonio, M., & Grant, J. E. (2020). Problematic Internet use (PIU), personality profiles and emotion dysregulation in a cohort of young adults: trajectories from risky behaviors to addiction. *Psychiatry Research*, 289, 113036.
- Raccagni, A. R., Poli, A., Galli, L., Spagnuolo, V., Bruzzesi, E., Muccini, C., & Nozza, S. (2023). Association of high-risk sexual behaviours with sexually transmitted infections among men who have sex with men living with HIV. *Sexually Transmitted Infections*, 99(2), 120-123.
- Rahbar Taramsari, M., Mobayen, M., Esmailzadeh, M., Feizkhah, A., Letafatkar, N., Hoseinzadeh, S., & Mehdipour, F. (2023). The effect of drug abuse on clinical outcomes of adult burn patients admitted to a burn center in the north of Iran: A retrospective cross-sectional study. *Bulletin of Emergency and Trauma*, 11(2), 90-95.
- Renn, T., Veeh, C., Beeler-Stinn, S., & Moore, J. (2023). The role of executive functioning on alcohol and illegal substance use among adolescent offenders. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 42(3), 135- 145.
- Rossi, A. A., Panzeri, A., & Mannarini, S. (2023). The italian version of the difficulties in emotion regulation scale-short form (IT-DERS-SF): A two-step validation study. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 45(2), 572-590.
- Rowe, K., Duta, M., Demeyere, N., Wagner, R., Pettifor, A., Kahn, K., Twine, R., Tollman, S., Lippman, S. A., Gottert, A., Gómez-Olivé, F. X., MacPhail, C., & Pettifor, J. M. (2020). The relationship between executive function, risky behaviour and HIV in young women from the hptn680 study in rural South Africa. *Aids Care*, 13(50),1-12.
- Franzen, L. (2025). The impact of premature birth and low birth weight on motor, visual, and cognitive skills and mental health in adolescence: A systematic review and meta-analysis. *medRxiv: The Preprint Server for Health Sciences*, 2025-05.

- Wondemagegn, F., & Berkessa, T. (2020). High level risky sexual behavior among persons living with HIV in the urban setting of the highest HIV prevalent areas in Ethiopia: Implications for interventions. *PloS one*, 15(11), e0242701.
- Zhou, Z., Yan, Y., Gu, H., Sun, R., Liao, Z., Xue, K., & Tang, C. (2024). Dopamine in the prefrontal cortex plays multiple roles in the executive function of patients with Parkinson's disease. *Neural Regeneration Research*, 19(8), 1759-1767.
- Health Promotion, 11(1), 356-374.
- Tamm, L., Loren, R. E., Peugh, J., & Ciesielski, H. A. (2021). The association of executive functioning with academic, behavior, and social performance ratings in children with ADHD. *Journal of Learning Disabilities*, 54(2), 124-138.
- Tan, L., Guan, J., Wang, Y., Wang, J., Qian, W., & Zheng, C. (2023). Conscientiousness and leader emergence: The mediating role of functional behaviors. *Journal of Managerial Psychology*, 38(5), 319-337.